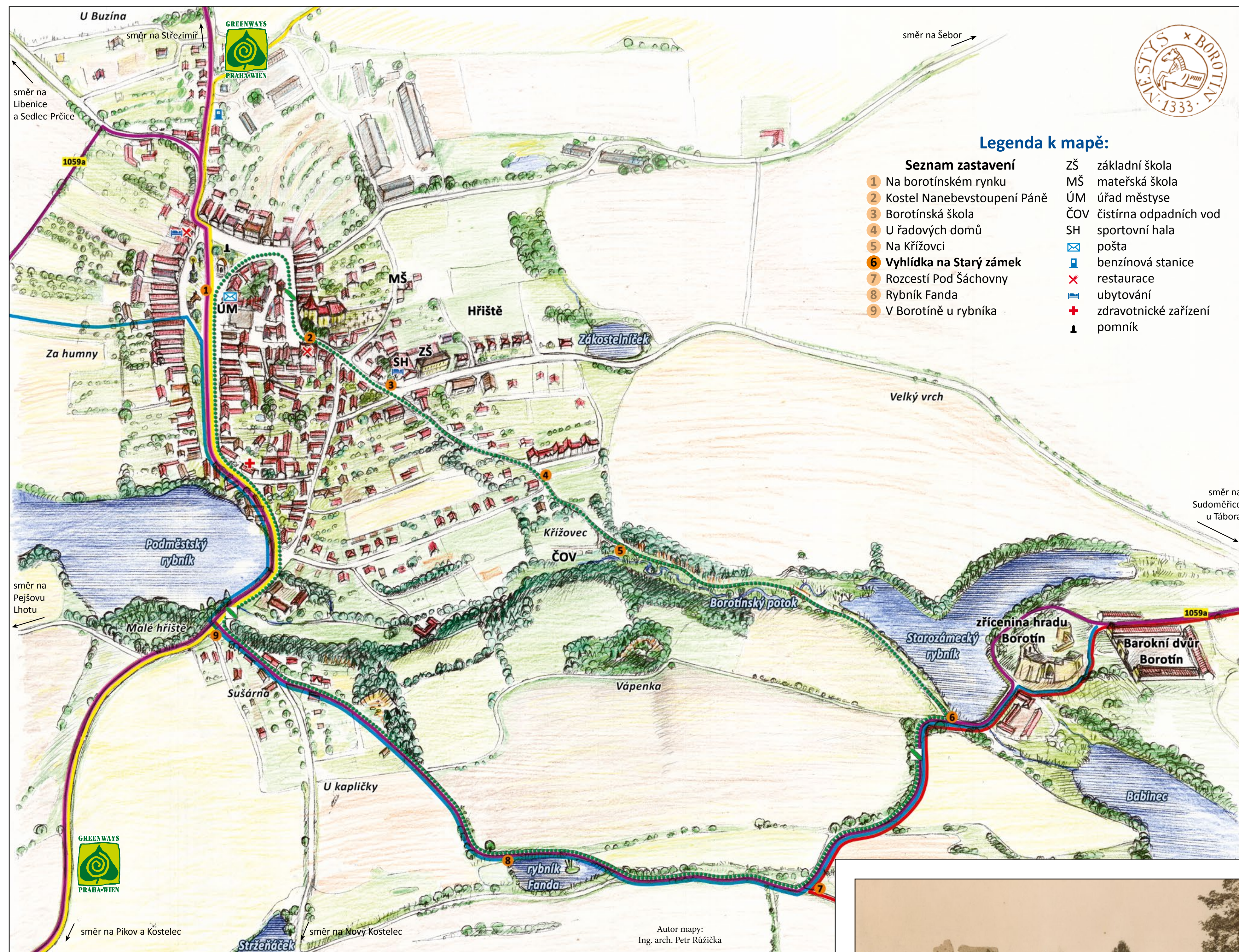

Borotínská naučná stezka J. E. Kypty

Legenda k mapě:

Seznam zastavení	ZŠ	základní škola
1 Na borotínském rynku	MŠ	mateřská škola
2 Kostel Nanebevstoupení Páně	ÚM	úřad městysu
3 Borotínská škola	ČOV	čistiřna odpadních vod
4 U řadových domů	SH	sportovní hala
5 Na Křížovci	✉	pošta
6 Vyhledka na Starý zámek	⛽	benzínová stanice
7 Rozcestí Pod Šachovny	✂	restaurace
8 Rybník Fanda	🏠	ubytovnictví
9 V Borotíně u rybníka	⚕	zdravotnické zařízení
	↓	pomník

6. Vyhledka na Starý zámek

Jan Evangelista Kypta (1813 – 1868)
borotínský radák, pedagogický spisovatel a hudební skladatel

Jindřichohradecké období Kyptova života

Po úspěšném absolvování pražské varhanické školy se Jan Evangelista Kypta vrátil v srpnu roku 1833 do Borotína. Nastal čas hledání nového pracovního uplatnění. Nebylo to lehké, ale opět díky příteli Bernardu Christlbauerovi, který se mezitím z Kunžaku dostal na místo kaplana do Roseče u Jindřichova Hradce, se to podařilo. Na konci adventu dostal Kypta zprávu, že se v Jindřichově Hradci uvolnilo místo varhaníka. Neváhal a místo přijal. „Ráno před 10. hodinou dne 1. ledna 1834 stál jsem před panem probodem (správcem farnosti), čně mu v Hradci poklonu. Tento dobrý pán poslal mne s kostelníkem na kůr, aby řekl regenschorovi (řediteli kůru) panu Ikavci, kdo jsem. Pan Ikavec hned mi nabídnul hrát při velké mši varhany. Mohu říci, že jsem se celý trásl. Divná věc, jako chlapec ničehož jsem se nebál, a nyní, přišed z Prahy a odbyv varhanickou školu, takový strach se mne zmocnil.“

Po několika měsících pobytu v novém působišti se Kypta začal věnovat komponování: „Poněvadž jsem, jsa v Hradci již několik měsíců, žádnou hodinu na piano neměl, a nemaje na starosti jen varhany hrát, byl mi čas dlouhý. Pročž odhodlal jsem se ku komponování. Zkusil jsem to. Má první práce byla Arie pro diskant (vysoký ženský nebo dětský hlas, soprán) do Es, kteroužto jsem v květnu složil a pod jménem Kauer panu Ikavci dal, řka, že jsem ji byl opsal. Arie se provozovala a líbila.“ Dokonce se traduje, že Kypta svoji první skladbu (Arie do Es pro diskant) složil pro mladého Bedřicha Smetanu, který docházel na hodiny hudby k Františku Ikavcovi. Budoucí skladatel „Mé vlasti“ jeho árie zazpíval při bohoslužbě.

V komponování Kypta pokračoval a přibývaly další árie, chorální mše, litanie či rekviem. Se svým rekviem se v roce 1836 poprvé zúčastnil soutěže pražské varhanické školy. O rok později obdržel ve stejné soutěži třetí cenu za Pastorální mši A dur – opus 10. Mše byla komponována na český text, získala si velkou popularitu a dodnes je ve vánoční době v repertoáru mnoha souborů, podobně jako pastorální mše půlnoční Jakuba Jana Ryby.

„Konečně přiblížil se čas, kdež jsem měl být na dráhu tu dosazen, po které kráčet jsem se dle svého přání odhodlal. Stal jsem se nenadále učitelem. Ve škole Novoměstské učitel na svátky svatoúšně zemřel. I poslal si pro mne pan probost a mne se tázal, zdali bych chtěl být učitelem? Na mou odpověď, že s radostí, pravil, abych s ním tedy šel.“ Stalo se tak v roce 1835 a Jan Evangelista se stal učitelem v jedné z jindřichohradeckých škol. Svou novou práci byl plně vytižen, komponoval a navíc si přivydělával výukou hry na klavír. Do svého deníku si poznamenal: „Vedlo se mi velmi dobře a byl jsem spokojen, jsa od každého ctěn, vážen a milován. Hodiny hry na piano měl jsem v těch nejlepších domech a kolikrát nevěděl jsem, kam na oběd byv pozván, jíti mám.“

Jindřichův Hradec byl vojenským posádkovým městem. Jan Evangelista se stal kapelníkem ostrostelecké hudby a pro tento soubor zkomponoval řadu skladeb zábavné a taneční hudby (například Jindřichohradecký valčík, Hradeckou polku, Střelecký kvapík a mnoho dalších).

Do svého rodného Borotína se Jan Evangelista Kypta také vracel. Na svoji návštěvu v roce 1840 vzpomíná takto: „Letošní prázdniny jsem byl v Borotíně, abych zase svou otčinu a milé přátele navštívil. Zde jsem složil k pouti Kostelecké (Narození Panny Marie) Arie do Es pro Bass a lesní roh, kterouž jsem při velké mši zpíval. Bratr Josef troubil na lesní roh.“

„Do Hradce přicházivali ke mně mnozí vůkolní učitelé a prosivali mne, abych jim tu neb onu píseň tak, jak ji hraju, na varhany posadil. Zvláště učitel Jarošovský měl ode mne všechno, co za rok na varhany hrát měl, písně, předehry a dohry napsané. Při takových návštěvách stěžovali sobě, že není v české řeči žádného navedení ku hrani varhan k dostání. Dal jsem se do práce a sepsal jsem v české řeči Nauku o souhlasu.“ Stalo se tak v roce 1847, ale tiskem byla vydána teprve v roce 1861.

V Jindřichově Hradci působil Jan Evangelista Kypta do roku 1848, celkem 14 let a 7 měsíců.

Barokní dvůr Borotín je kulturní památkou

Barokní hospodářský dvůr v Borotíně je situován naproti zřícenině středověkého hradu zvaného Starý zámek. Poprvé je dvůr uváděn roku 1557 a hned od založení hradu sloužil jako neopovněně předhradí s hospodářskými budovami. Po vypálení hradu a jeho následném opuštění v roce 1620 zůstává dvůr samostatně fungující jednotkou v majetku rodu Lobkowiczů. Ti v roce 1829 prodali hrad i se statkem baronům Nádherným. Po pozemkové reformě v roce 1923 se zde vystřídal mnoho majitelů i nájemců, přičemž potomkům posledních majitelů byl objekt vrácen v restitučním řízení po roce 1989. Ti ale hospodářský dvůr následně prodali a střídání dalších majitelů, kteří na objektu neprováděli ani základní údržbové práce, přivedlo státek k jeho stávajícímu, místy havarijnímu stavu.

Barokní dvůr Borotín je kulturní památkou registrovanou v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky od roku 2003. Jedná se o typ dvora s osově symetrickou trojkřídlou dispozicí s čelní vjezdovou branou. Tento stavební typ se v Čechách v období baroka uplatnil na více panstvích, avšak dodnes se dochoval jen ojediněle. Areál hospodářského dvora proto patří mezi nejvýznamnější svého druhu v rámci jihočeského regionu a z hlediska své urbanistické polohy zřejmě nemá obdoby. Od roku 2009 prochází areál barokního dvora rozsáhlou rekonstrukcí. Držíme společně palce současným majitelům, aby se naplnilo jeho úsilí vložené do obnovy této kulturní památky.

Zřícenina vodního hradu s názvem „Starý zámek“

Právě se nacházíte na oblíbeném místě malířů, fotografů, snlíků či všedních romantiků. Směrem přes Zámecký rybník se otevírá krásný pohled na jižní linii zřícenin hradu Borotína řečeného Starý zámek. Vpravo od něj vidíme bránu a obytnou část barokního hospodářského dvora vystavěného v místech původního předhradí. Dole pod hradem za hrází rybníka, která byla v letech 1925 a 2002 těžce poničena povodněmi, stojí zámecký mlýn. Jeho součástí je také pila (budova nejbliže k nám), dnes na elektrický pohon, do osmdesátých let 20. století poháněná vodní silou. Elektrickou energii pro mlýn vyrábí od roku 1925 malá vodní elektrárna vybavená spirální Francisovou turbínou, ke které je

voda přiváděna 22 m dlouhým potrubím ukrytým v hrázi. Mlýn, zvaný také Podzámecký, je uváděn již roku 1517 při dělení majetku náležejícího k hradu. Je zřejmé, že některé stavby byly, na rozdíl od dnešního stavu, ze dřeva. V té době se zde však navíc nacházely haltě, sádky, chmelnice, sad a vápenice. Roku 1557 přibýly sladovna a pivovar.

Kousek od cesty u splavu stávala do konce první světové války vápenná pec. Zde se páliho vápno z vápence přiváženého z vrchu, k němuž od tohoto zastavení směřuje polní cesta a který se dodnes příznačně jmenuje Vápenka. Pozůstatkem této těžby je hluboký lom na jeho vrcholu. O dostatku vápna již v časech zakládání

hradu (počátek 14. století) svědčí množství malty v dochovaném hradním zdivu.

Zřícenina hradu je cennou historickou památkou, která byla roku 1958 zapsána na seznam nemovitých kulturních památek. Hrad je volně přístupný a najdete zde pamětní desku, která připomíná návštěvu básníka Karla Hynka Máchy. Nad tajuplnou scénérií se stále vznášá ozvěna dávné minulosti, a pokud máte štěstí a není zde příliš rušno, můžete se na chvíli ocitnout ve zmeškaném světě jakoby zázrakem zakletém do naší přítomnosti.

Autor textu: Pavel Schafferhans

Dobová fotografie národopisce Čenka Habarta zhruba z roku 1895.

Partneři:

Společenství obcí Čertovo břemeno a Městys Borotín

Informační panel byl zhotoven roku 2014 v rámci projektu Zkvalitňování zelených stezek Greenways Čertovo břemeno.

Projekt byl podpořen Místní akční skupinou Krajina srdce z „Fiche č. 6: II.1.3. Území zpřístupněné účastníkům cestovního ruchu“ a byl spolufinancován Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova – v rámci osy IV LEADER Programu rozvoje venkova ČR.

